

БОНДАРЕНКО В. В., БОЦМАН А. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПРОТОТИПОВА МОДЕЛЬ АНГЛОМОВНИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ТЕКСТІВ-ІНСТРУКЦІЙ ДО ВЖИВАННЯ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ

Ця стаття присвячена структурним аспектам англійських текстів-інструкцій до вживання лікарських препаратів в загальному плані, а зокрема прототиповим моделям цих текстів. Загальні тенденції визначені через структурне розмежування фармацевтичних інструкцій. Головною і загальною структурною особливістю цих текстів є розмежування на чотири базові зони (інтродуктивно-дескриптивну, регламентативно-директивну, попереджень, референційну). Ці зони мають складну будову і складаються з блоків та підблоків, розташованих у різному порядку.

Ключові слова: фармацевтична інструкція, зона, блок, підблок, структурне розмежування.

В данной статье описываются структурные аспекты английских текстов-инструкций к употреблению лекарственных препаратов в общем смысле, а также прототипные модели этих текстов. Через структурные разграничения определены общие тенденции. Главной и общей особенностью таких текстов является разграничение на четыре базовые зоны (интродуктивно-дескриптивную, регламентативно-директивную, предупреждений, референциальную). Эти зоны имеют сложное строение и состоят из блоков и подблоков, расположенных в разном порядке.

Ключевые слова: фармацевтическая инструкция, зона, блок, подблок, структурное разграничение.

The article deals with structural aspects of English patient instruction leaflets in general and prototypical models of these texts. The general trends and tendencies are identified through the structural division of leaflets. The main and common structural peculiarity for all these texts is their division into four basic zones (introduction and description, recommendation and direction, warning, reference). These zones have complex structure and consist of some sections and subsections in different order.

Key words: pharmaceutical leaflet, zone, section, subsection, structural division.

Постановка проблеми і її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Проблема виведення знання про тип (категорію), виходячи із знання про окремі представники (примірники) [1:192] у дослідженнях з лінгвістики тексту, пов'язана з пошуками нових підходів до визначення статусу тексту, його базових характеристик, також критеріїв їхньої класифікації, а також з вивченням найсуттєвіших властивостей, прототипових характеристик, взаємодія котрих і забезпечує текстову специфіку та якісну визначеність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Текст-прототип розуміється як певна характерна сукупність най значущих прагматичних, семантичних та синтаксичних властивостей тексту. Ця сукупність обумовлена змістом тексту, метою комунікації, соціальними та історичними факторами. А з точки зору певної лінгвокультурної

спільності текст-прототип найкраще репрезентує у “найконцентрованішому” вигляді найвірогідніші риси того чи іншого класу текстів [2:63]. Подібне тлумачення тексту-прототипу є закономірним розвитком прототипового підходу до дослідження мовних одиниць, об’єднує у собі положення семантики стереотипів [3], семантики прототипів [4], а також принцип родинної схожості [5]. Але концепція семантики стереотипів є переважно психологічною, а не лінгвістичною, оскільки спирається переважно на елементарні загально психологічні механізми, що пов’язані шз селекцією та упорядкуванням інформації та спрямовані на підтримання ідентифікації окремого об’єкту та категорії [6]. Через це для вивчення лінгвістичних об’єктів краще підходять дослідження, спрямовані на встановлення родинної схожості між ними [7], а також дослідження прототипів як “кращих зразків” певної категорії [4].

При аналізі поняття “гра” [7:31–33] зазначається, що всі ігри можна об’єднати за принципом родинної схожості, який ґрунтується на наявності якої-небудь спільної ознаки у ігор, які порівнюються. Це відкрило можливості для розуміння того, як відбувається розвиток категоризації та підключення нових членів категорії. Члени однієї та тієї ж категорії необов’язково виявляють повну тотожність характерних ознак, а навпаки, можуть об’єднуватися за наявністю деяких спільних рис (або рис, що їх наближують), відповідно, члени однієї категорії можуть бути зв’язаними без того, щоб поділяти всі її обов’язкові властивості. Ці положення знайшли своє відображення у концепції семантики прототипів Е. Рош, яка ґрунтується на положенні про прототипи як кращі зразки своєї категорії [4].

Прототипові категорія може об’єднувати члени з нерівним статусом, тобто з такими ознаками, що неповністю повторюються та збігаються. Один з таких членів може мати привілейований статус, репрезентуючи собою найкращий зразок свого класу, тобто найповніше відповідаючи уявленню про суть об’єднання та його прототип, навколо котрого групуються інші члени. На відміну від Л. Вітгенштейна, прихильники теорії прототипів приймають постулат про угруповання (clustering) членів категорії всередині її простору на певній дистанції від прототипу (найкращого зразка). Має місце певне “згущення” предметів навколо зразка, але більшість з них з прототипом не збігається [8:78–79].

Внутрішня будова прототипової категорії визначається нерівнозначним статусом її членів. Деякі посідають центральну позицію,

а інші – віддалені від центра. Жорстких кордонів у категорії не існує. Вони нечіткі, дифузні, що забезпечує рухомість та гнучкість категорії, а також можливість поповнення новими членами. Інші члени відрізняються від кращого зразка за різними напрямками та у різних відношеннях [8:86–97]. Ступінь відносності будь-якого об'єкта у своїй категорії забезпечується наявністю у нього необхідних та достатніх ознак, або наявністю у нього ознак за принципом родинної схожості, або його наближеністю до прототипу.

Здається, що текст-прототип на відміну від центрального концепту прототипової семантики, що позначає “кращий зразок”, тобто одиницю, яка реалізує властивості, спільні з іншими одиницями певної групи, у найчистішому вигляді та найповніше, без домішок інших властивостей [8:100], репрезентує одиницю, яка виявляє у найбільшому ступені властивості, спільні з іншими одиницями певної групи [9:197], тобто одиницю, яка наближається до поняття гнучкого варіанта.

М. Рендквіст запровадила спеціальний термін для позначення текстового інваріанта – це текстова або текстотипова схема (text type scheme) [10:69]. Цей термін ґрунтується на визначенні текстового типу як концептуальної моделі формування схожих текстів, котра базується на прототиповому знанні цих текстів [11:133–141]. Вона вважає, що необхідно розрізняти два рівні описання текстових схем: теоретичний та прагматичний. Теоретична текстова схема, або власне текстовий інваріант, охоплює усі об'єктивні характеристики певного типу тексту, та описує теоретичний, абстрактний текст. Прагматична схема – це опис конкретного реального тексту певного типу, тобто індивідуальний, ситуативно обумовлений варіант теоретично “повної” № текстової схеми [10:75–76]. Схеми тексту мають постійні, специфічні для кожного типу тексту властивості, і не є довільними [12:70]. Але необхідно врахувати, що реальні тексти розрізняються варіантами сполучення своїх загальних об'єктивних характеристик.

Текст-прототип є абстрактним конструктом, що створюється на підставі “накопичення” рис реальних текстів певного типу. Думка про те, що існує функціонально обумовлена ієрархія стабільності та однотипності по відношенню об'єктів до того або іншого прототипу [13:216], дозволяє зробити висновок про те, що текст-прототип підпадає під оптимізацію за певними параметрами відповідно певної функції, а через те можна припустити, що через прототипізацію тексту відбувається параметризація його властивостей. Під параметром розуміється

градуйоване упорядкування виборів. Це упорядкування віддзеркалює межу варіювання, а через це і відповідає певному інваріанту [14:115–117].

Постановка завдання (цілі статті). Створення прототипової моделі текстів передбачає їх параметризацію, певне структурне упорядкування. Оскільки фармацевтичні тексти-інструкції до вживання лікарських препаратів, зокрема англомовні, не були об'єктом всебічного ґрунтовного вивчення в лінгвотекстуальному аспекті, то здійснення параметризації цих текстів з метою побудови прототипової текстової моделі є суттєвим внеском у вивчення цих текстових конструктів. З огляду на гнучкість прототипової моделі є можливість ідентифікувати найзагальніші ознаки фармтекстів, враховуючи інваріантність.

Виклад основного матеріалу. Англомовні фармацевтичні тексти-інструкції до вживання лікарських препаратів супроводжують лікарські форми і додаються до них у вигляді окремих листівок-вкладишів. Первісний опис фармтекстів базується на кількісному параметрі, який враховує кількість латинських та грецьких літер та римських та арабських цифр. Загальна кількість цих знаків знаходиться у межах 934 – 39 776. Базуючись на кількісному параметрі, фармтексти можуть бути розмежовані на декілька типів; полярні групи об'єднують конгломерат, який складається з фармтекстів, які формують дещо аморфний конгломерат. Це свідчить, що кількісний базовий параметр потребує доповнення іншими параметрами для уточнення опису фармтекстів. Серед текстів, які входять до складу центральної аморфної групи, спостерігаються такі, що вміщують малюнки, фотографії. Це група текстів, що представляє семіотичний комплекс, у структурованні котрого використано коди різних знакових систем (вербальний та зображувальний коди) і корпус якого формується з двох частин (вербальної та невербальної). Такі тексти називають креолізованими [15:180]. Тому у групі текстів, що характеризуються середньою кількістю знаків ознака креолізованості не є достатньою. Серед текстів, які опинилися у цій групі, виділяються тексти, що групуються за предметом опису. Це вузькоспеціалізовані тексти, які описують стоматологічні матеріали і не містять ілюстрацій. За принципом залишковості тексти, що не містять ілюстративного матеріалу (не є креолізованими), а також не описують стоматологічні матеріали, але містять середню кількість знаків, утворюють окремий тип текстів із середньою кількістю знаків.

Таким чином, дещо аморфна група текстів із середньою кількістю знаків містить у своєму складі тексти трьох підтипів: тексти середнього об'єму, креолізовані тексти, а також стоматологічні тексти.

Відповідно, первинний опис фармтекстів ґрунтується на кількості використаних знаків, що дозволяє виділити полярні типи текстів: з мінімальною та максимальною кількістю знаків. Аморфна група текстів із середньою кількістю знаків (де варіації кількості знаків значні) потребує для створення деталізованого опису врахування наявності невербального (зображувального) коду в тексті. Це дозволяє виділити окремий тип креолізованих текстів; а урахування об'єкта опису дозволяє диференціювати стоматологічні тексти. За принципом залишкованості виділено ще один підтип текстів із середньою кількістю знаків. Таким чином, усі досліджені фармтексти-інструкції поділяються на п'ять основних типів: 1) тексти з мінімальною кількістю знаків; 2) тексти із середньою кількістю знаків; 3) креолізовані тексти; 4) стоматологічні тексти; 5) тексти з максимальною кількістю знаків. Первинний інтегрований (комплексний) підхід до опису фармтекстів передбачав послідовне, поетапне врахування декількох класифікаційних чинників: перший етап врахував кількість знаків (літер латинського і грецького алфавіту – вербальних компонентів, а також цифр – напіввербальних компонентів); другий етап врахував наявність іконічних зображень; третій етап врахував вузько специфічний об'єкт опису. Поетапне формування класифікаційних чинників, а також сумарний ефект дії цих чинників дозволив розмежувати досліджені фармтексти на п'ять основних типів.

Наведений вище первісний опис фармтекстів підказує, що доречно розпочинати пошук най значущих властивостей тексту з фармтекстів першого типу як таких, що є найдосяжнішими та найзручнішими для ідентифікації текстових властивостей. При візуальному дослідженні текстового корпусу легко ідентифікується система внутрішньо текстових підзаголовків, що дозволяє зробити припущення про блокову будову текстів.

Блокова будова текстів згадується при дослідженні актуального комплексу, який включає інформаційно-змістовні блоки, завданням яких є передання інформації насамперед про мовну особистість з її властивостями та ознаками, діями, її ставленням до інших мовних особистостей та об'єктів дії [16:38]. Доречно уточнити поняття блоку стосовно фармацевтичних текстів, що досліджуються. Під текстовим

блоком розуміється текстовий сегмент, який експліцитно, чітко ідентифікується у структурі тексту, має свій заголовок (фактично текстовий підзаголовок). Підблок відрізняється від блоку лише меншим обсягом. Сукупність блоків, які об'єднані на підставі подібності інформації, можна назвати гіперблоками, але доречніше, щоб уникнути плутанини, назвати їх **інформаційними зонами**.

Фармтексти першого типу через свою компактність та відносну простоту демонструють чітку сегментацію на блоки та під блоки. При цьому наявні блоки можуть бути об'єднані у чотири окремі інформаційні зони. Інтродуктивно-дескриптивна зона формується з блоків Description, Indication і описує основні властивості лікарського засобу, містить основні показники, параметри, тобто інтродукує відповідний препарат, окреслюючи основні сфери його застосування.

Друга зона, яка може бути визначена як регламентовано-директивна, складається з блоку Dosage, а також двох під блоків Adults, Children. Ця зона вміщує інформацію щодо дозування, вказівки стосовно методики лікування окремих хвороб відповідним препаратом з огляду на вік пацієнта.

Третьою інформаційною зоною може бути визначена сфера попереджень, яка формується блоками Contraindications, Cautionary Notes. Зона попереджень застерігає про можливі ускладнення, протипоказання щодо застосування препарату. Традиційна фінальна преференційна зона складається з різнорідних сегментів, які переважно не пов'язані з медициною, а мають патентно-ліцензійний, торговий, виробничий характер.

Аналогічно до фармтекстів першого типу другий тип відповідних текстів демонструє блокову сегментацію завдяки наявності системи підзаголовків. Тексти цього типу починаються з блоків Presentation, Indication або Uses, які можуть бути об'єднані в інтродуктивно-дескриптивну інформаційну зону. Блок Dosage and Administration, який є основним для регламентативно-директивної зони, розмежовується на під блоки Adults, Children.

Третя інформаційна зона попереджень формується з двох основних текстових блоків: Contraindications, Warning та Pharmaceutical Precautions. Блоки набувають подальшої сегментації на під блоки: Precautions Side effects, Drug Interactions, Overdosage та Toxicity and Treatment of Overdosage. В текстах, які описують специфічні препарати, спостерігаються під блоки: Mutagenicity and Corcinogenicity, Effects on

Fertility, Use in Pregnancy and Lactation. У тих випадках, коли препарат має значний спектр побічних дій, вони індукуються серією під блоків: Gastro-intestinal Effects, Hepatic Effects, Ophthalmic Effects, Miscellaneous Effects.

Четверта референційна зона містить у своєму складі різноманітну інформацію, яка репрезентується блоками: Further Information, Appendix, Disposal, Safe Handling of

Оскільки кожна із виділених чотирьох інформаційних зон формується певним набором (інвентарем) блоків, які експлікуються системою індивідуальних заголовків, то фактично інформаційна зона окреслюється завдяки диференціації відповідних текстових заголовків навіть в об'ємних текстах, до яких належать фармтексти третього, четвертого, а особливо п'ятого типу.

Серед фармтекстів третього типу було виявлено такі, що містять текстові блоки, які можуть бути об'єднані у відповідні інформаційні зони і саме у такій послідовності, як у випадку фармтекстів першого та другого типів. Але паралельно було виявлено також тексти, в яких спостерігається дискретність інформаційних зон. Текстові блоки, які за попередньо виявленою аналогією повинні начебто входити до спільної інформаційної зони, опинилися у різних частинах тексту, тим самим демонструючи дискретність традиційно монолітних інформаційних зон. Так, у тексті, що описує аерозольний інгаляційний препарат Flotide Inhaler інтродуктивно-дескриптивна зона охоплює традиційні блоки Presentation, Uses, Therapeutic Indications. Наступна, регламентативно-директивна зона формується блоком Posology and Method of Administration з відповідними під блоками Adults and Children over 16 years of Age, Children over 4 Years of Age. Зона попереджень традиційно охоплює блоки Special Warnings and Special Precautions of Use, Interaction with Other Medicaments and other Forms of Interaction, Overdosage з відповідними під блоками Pharmacodynamic Properties, Adrenocortical Function, Pre-clinical Safety Data. Ці складники формують інтродуктивно-дескриптивну зону. Це означає дискретність інтродуктивно-дескриптивної зони, порушення її монолітності. За вищезгаданим знаходиться блок Pharmaceutical Precautions, який належить до зони попереджень, тобто і зона попереджень у цьому тексті втрачає свою монолітність. Також порушено монолітність регламентативно-директивної зони, в кінці тексту знаходиться блок Instructions for Use, який з внутрішніми під блоками належить до

регламентативно-директивної зони, але не утворює з нею спільного безпосереднього моноліту в тексті.

Здійснений аналіз фармтекстів третього типу виявив не лише тенденції до порушення традиційного розташування інформаційних зон, але й дискретність окремих зон, коли окремі блоки знаходяться у тексті не у вигляді монолітної інформаційної зони, а “розпорошені”, роздислоковані по текстовому корпусу. З іншого боку було виявлено відсутність інтродуктивно-дескриптивної зони в окремих випадках, а замість неї ініціальну позицію посідала регламентативно-директивна.

Порівнюючи послідовність розмежування фармтекстів третього типу можна диференціювати декілька підтипів креолізованих текстів: це тексти, що мають традиційне зонально-блокове розмежування, а також з дискретністю трьох перших зон, які розташовані у такій послідовності, що має місце редуплікація (повне повторення) трьох перших зон. В окремих текстах спостерігалось порушення порядку слідування зон з частковою дискретністю окремих з них. Крім того, було виявлено випадки відсутності інтродуктивно-дескриптивної зони, або відсутність цієї зони з одночасною дискретністю регламентативно-директивної зони.

Фармтекстам п'ятого типу притаманна монолітність інформаційних зон та їх однакова послідовність без ознак найменшої інверсії. Ініціальну позицію посідає інтродуктивно-дескриптивна зона, за якою завжди слідує зона попереджень, на третій позиції – регламентативно-директивна зона, а завершує текст референційна.

Таким чином, якщо узагальнити характер сегментації (розмежування) у фармтекстах п'яти виділених типів, то виявляються певні закономірності у побудові текстів. Усі досліджені текстові конструкти розділені на текстові блоки, останні в свою чергу сегментуються на дрібніші елементи – текстові під блоки. Одночасно текстові блоки об'єднуються у спільні інформаційні зони. Властивою рисою для всіх текстів було об'єднання блоків у чотири інформаційні зони. Самі зони мають монолітну або дискретну структуру. Виявлено закономірності у чергуванні зон. Певний порядок чергування є однією з важливих ознак фармтекстів кожного типу. Дискретність зон має варіанти, починаючи від дискретності лише однієї зони, і сягає дискретності всіх чотирьох зон, в результаті чого реалізується зональна редуплікація текстових інформаційних зон. Ідентифіковані конституанти текстових конструктів (інформаційні зони, блоки, під блоки) дозволяють окреслити основну специфіку прототипової моделі фармтекстів.

Параметри тексту-прототипу виводяться відносно функцій, які виконує фармацевтичний текст-інструкція до вживання лікарських препаратів, тобто функції інформування про властивості препарату та функції інструктування стосовно правильного його вживання, а також функції попередження щодо можливих ускладнень та наслідків при порушенні виконання певних медичних процедур.

Базові, основні параметри тексту-прототипу доцільно розбити на дві групи: змістовно-функціональні та формально-структурні. Змістовно-функціональні параметри розкриваються через уявлення основного змісту в тексті. Формально-структурні параметри виявляються у характері когезії, зчеплення текстових частин, що інформують про основний зміст тексту, в креолізованості фармтекстів, а також в їх пара лінгвістичній активності. Варіювання окремих фармтекстів за певним базовим параметром прототипу характеризується маркованістю. Ця маркованість може бути біполярною, коли параметр тексту маркується або не маркується (наприклад, креолізований / некреолізований текст інструкції до вживання лікарських препаратів). Але маркованість може бути і безперервною, коли марковані параметри зростають або зменшуються відносно двох полюсів (наприклад, зміна кількості інструктивної інформації у фармтексті).

Значущість прототипових рис тексту не є жорстко детермінованою, а спирається на поняття шкали (спектра) значущості, що відображає гнучкість тексту-прототипу [17:126–129; 18:290]. Текст-прототип не є лише об'єднанням характерних об'єктивних ознак. Він пропонує також і набір ситуативно-обумовлених засобів організації цих ознак у окремому реальному тексті. При створенні кожного конкретного тексту використовуються деякі, але не усі можливості, що пропонуються.

Текст-прототип фармацевтичного спрямування не просто об'єднує можливі інформаційні зони, але обов'язково враховує потенційний порядок їх чергування. Відповідні інформаційні зони можуть посідати сильні позиції у тексті (ініціальну або фінальну), або знаходитися у слабкішій центральній позиції. Визначені інформаційні зони утворюють, з урахуванням визначених п'яти типів фармтекстів, відповідні варіанти. Враховуючи факультативний характер референційної зони, до уваги доречно приймати три базові зони.

Інтродуктивно-дескриптивна зона традиційно посідає сильну (ініціальну) позицію у фармтекстах першого, другого, четвертого та п'ятого типів. Серед фармтекстів третього типу є варіанти, коли

інтродуктивно-дескриптивна зона ініціальна, відсутня зовсім, або переходить на другу позицію, поступаючись регламентативно-директивній. Фінальна позиція (перед факультативною референційною зоною), яка теж є сильною, може бути окупована або зоною попереджень (перший та другий типи текстів), або регламентативно-директивною (третій – п'ятий типи текстів). Тому можна визначити традиційне зональне чергування, або чергування інверсійне, коли міняються місцями зони на другій та фінальній позиціях.

Додаткова проблема виникає при дискретності зон, коли ці зони не є монолітними утвореннями, а дискретно розташовані у текстовому корпусі.

Якщо відбувається повна редуплікація, то має місце послідовне повторення усіх інформаційних зон. Але при цьому дискретні зони можна звести до монолітних структур. Відзначається традиційне чергування інтродуктивно-дескриптивної, регламентативно-директивної зон, а також зон попереджень та референційної. А це дає змогу зобразити послідовне чергування у двох шарах, тобто можна використати модель двошарового розташування відповідних зон. При цьому, оскільки дискретні елементи зон повторюються послідовно, без порушення чергування, то це дозволяє у першому та другому шарах розташувати дискретні елементи зон, а об'єднати ці дискретні елементи у монолітні зони можна шляхом об'єднання ділянок відповідних шарів, що показано на мал. 3.

У випадках фармтекстів третього типу інтродуктивно-дескриптивна зона (її перший дискретний елемент) посідає ініціальну позицію, а фінальну сильну позицію займає другий дискретний фрагмент регламентативно-директивної зони, оскільки усі основні базові зони повторюються (редуплікуються) у вигляді відповідних дискретних фрагментів. Але спостерігається водночас ще інверсія між регламентативно-директивною та зоною попереджень. Двошарова модель може бути використана, але вона повинна враховувати наявну інверсію.

У тих випадках, коли редуплікація часткова (лише одна зона представлена дискретними фрагментами), двошарова текстова модель не є якісним структурним відображенням прототипової моделі тексту, необхідно враховувати лише характер чергування. У тих випадках, коли дискретні елементи однієї й тієї ж інформаційної зони посідають одночасно обидві сильні позиції (ініціальну та фінальну), можна говорити про рамкову модель.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Ідентифікація основних текстових елементів фармтекстів, а також вивчення їх розташування у текстовому корпусі дозволило побудувати інваріанти прототипової моделі фармтекстів, яка враховує основні модифікації структури текстових конструктів при одночасному виділенні основних базових конструктивних текстоформуючих елементів.

Створення прототипових моделей для текстів спеціального, вузько галузевого призначення надає можливість глибше побачити природу процесів, які лежать в основі формування широкого розмаїття текстів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Jackendoff R. What is a Concept? / R. Jackendoff // *Frames, Fields and Contrasts. New Essays in Semantics and Lexical Organization.* – Hillsdale, 1922. – P. 191–209.
2. Neubert A. Interference between Languages and between Texts / A. Neubert // *Interferenz in der Translation // Übersetzungswissenschaftliche Beiträge 12/Hrsg. Von heide Schmidt.* – Leipzig : VEB – Verlag Enzyklopedie. 1989. – P. 56–72.
3. Putnam H. The Meaning of “Meaning” / H. Putnam // *Language, Mind and Knowledge.* – Minneapolis, 1976. – Repr. // Putnam H. *Mind, Language and Reality : Philosophical Papers.* Cambridge, 1975. – Vol. 2. – P. 215–271.
4. Rosch E. Natural Categories / H. Rosch. – CP. – 1973. – V. 4 – P. 328–350.
5. Taylor J. R. Linguistic Categorization. Prototypes in Linguistic Theory / J. R. Taylor. – Oxford : Oxford Univ. Press, 1989. – 356 p.
6. Welsch. C. K. Putnam’s Stereotypes and Compositionality// CLS. – 1983 – V. 19. – P. 1960407.
7. Витгенштейн Л. фон. Философские работы : в 2-х ч / Л. Витгенштейн. – М. : Гнозис, 1994. – Ч. 1. – 612 с.
8. Givon T. Prototypes: Between Plato and Wittgenstein / T. Givon // *Noun Classes and Categorization.* – Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins Publ. corp., 1986. – P. 77–102.
9. Holenstein E. Sprachliche Universalien: Eine Untersuchung zur Natur des Menschlichen Geistes / E. Holenstein. – Goteborg : Acta Universitat Goterborgenesis, 1985. – 175 s.
10. Randquist M. G. TT – Schemata. Some Notes on Text Typology / M. G. Randquist // *Nordic Research in Text Linguistics and Analysis: Papers from the First NORDTEXT Symposium/* Trondheim: Tapir, 1985. – P. 69–84.
11. Randquist M. G. The Role of Knowledge Structures in the Science of Texts / M. G. Randquist // *Papers from the 8th Scandinavian Conference of Linguistics.* – Copenhagen: Univ. of Copenhagen. Dep. of Nordic Philology, 1984. – P. 103–146.
12. Тельнова Ф. Ф. О межстилевых контактах. Индивидуальное и социальное в текстообразовании / Ф. Ф. Тельнова. – М. : МГЛУ. – Вып. 376. – 1991. – С. 61–71.
13. Weissenborn W. J. Functional Categories and Verb Moment: The Acquisition of German Syntax Reconstructed / W. J. Weissenborn // *Sprachwerb und Grammatik: Linguistische Untersuchungen zum Erwerb von Syntax und Morphologie.* – Oplanden, 1990. – P. 190–224.
14. Seiler H. A Functional View on Prototypes / H. Seiler // *Conceptualization and Mental Processing in Language.* – B. ; N.Y. : de Gruyter, 1993. – P. 115–139.
15. Сорокин Ю. А., Тарасов Е. Ф. Креолизованные тексты и их коммуникативная функция. Оптимизация речевого воздействия / Ю. А. Сорокин, Е. Ф. Тарасов. – М. : Наука, 1990. – С. 180–186.
16. Гетьман З. О., Архипович Т. П. Текст як інформаційна мовленнєва одиниця / Зоя Олексіївна Гетьман, Тетяна Петрівна Архипович // *Проблеми семантики слова, речення та тексту : зб. наук. праць.* – К. : Вид-во Київськ. лінгв. ун-ту, 1999. – № 2. – С. 38–41.
17. Neubert A. Text and Translation / A. Neubert. – Leipzig : VEB – Verlag Enzyklopadie, 1985. – 168 p.
18. Beaugrande R. de. Introduction to Text Linguistics / R. de Beaugrande, W. Dressler. – L. ; N.Y. : Longman, 1981. – 290 p.